

Matti Palo

Globaalistamisen apostoli

”Kehittämäni selitysmallin mukaan metsäkato on lukuisten tekijöiden vuorovaikutuksen tulos. Yksinkertaistaen syynä on metsien alhainen arvo.” Näin vastaa professori *Matti Palo* kysymykseen, miksi maailman metsät häviävät edelleen 14 milj. hehtaarin vuosivauhdilla. ”Halpaa hävitetään ja kallista säästetään. Kun metsien arvo on lähes olematon, niin puuraaka-ainetta tuhlaataan ja hävitetään. Alhainen arvo johtuu taas metsien omistusrakenteesta. Maailman metsistä noin 80 % on valtioiden omistuksessa. Kun maan metsistä yli puolet on valtion omistuksessa, määrittelen tilanteen sosialistiseksi metsätaloudeksi. Se johtaa alhaisiin kantohintoihin, korruptioon ja metsänhävitykseen. Alhaisen arvon pitäisi olla maailman metsien suurin huolenaihe, mutta ei siitä tunnuta juuri missään huolta kannettavan.”

Metsäekonomian emeritus professori Matti Palo (67) on kansainvälisesti tunnettu metsäntutkija. Kokkolasta lähtöisin oleva Palo toimi lähes koko uransa kotimaassa Metsäntutkimuslaitoksen palveluksessa. Ulkomailla hän on työskennellyt seitsemän vuotta, mm. kaksi vuotta professorina Tanskassa, runsaan vuoden FAO:n konsulttina Asiassa ja Afrikassa, vuoden Kalifornian yliopistossa vierailevana tutkijana ja äskettäin hänet kutsuttiin CATIE-yliopiston dosentiksi Costa Ricaan.

Globaalisaatio tai globaalistaminen, niin kuin hänen mielestään asia pitää aktiivisesti sanoa, on yksi Matti Palon uusimpia lempiaiheita. ”Sitä pitäisi tutkia meilläkin tosi paljon.” Hänen suunnitelmissaan onkin kirjoittaa metsäalan maapalloistamista koskeva kirja ”Globalization of Forest Sector”. ”Sitten kun saan tämän nykyisen tutkimukseni kirjoihin ja kansiin. Siinä tutkitaan historiallisesti niitä tekijöitä, jotka auttoivat siirtymään Suomea esiteollisesta teolliseen ja siitä edelleen jälkiteolliseen kestävään metsätalouteen. Samoja ilmiöitä tutkitaan kolmessa vertailumaassa.” *Matin mielestä Suomi on uniikki tapaus. ”Maailmassa ei varmaan ole toista maata, jossa talouskehitys ja köyhyyden poisto olisi tapahtunut niin suuressa määrin metsään perustuen kuin meillä. Myös meille syntynyt metsäklusteri on ainutlaatuinen”.*

Matti Palo ei ole pelkästään metsäntutkija, vaan on aktiivinen vaikuttaja monessa kulttuuriin liittyvässä. Hänen "Keskipohjanmaa"-lehdessä vuonna 1966 julkaistun ideakirjoituksen pohjalta ryhdyttiin järjestämään Kaustisen kansanmusiikkifestivaaleja, ja hän on ollut mukana monessa muussakin Keski-Pohjanmaata koskevassa perinne- ja kulttuurihankkeessa, kuten seitsemän vuotta sitten perustetussa Alnus ry:ssä, jonka tarkoituksena on lähinnä metsäkulttuurin ja metsien merkityksen tunnetuksi tekeminen Keski-Pohjanmaalla ja kansainvälisesti.

Kälviällä sijaitseva "Kotieläinpuisto ja talonpojanmuseo" ei ole Palon Matin, vaan Toivosen Matin aikaansaannoksia. Vuonna 1984 perustettu eläinpuisto ja museokylä laajenevat jatkuvasti ja tarjoavat joka kesä jotain uutta. Tänä kesänä pidettiin siellä vanhanajan hevoshätkä, jossa oli mukana noin 80 hevosta. Matin museokylään kuuluvassa puusepäntehtaassa, joka kuului aikoinaan Matti Toivosen isoisälle.

Parin viime vuosikymmenen aikana hän on paneutunut erityisesti koko metsäsektorin kansainvälisiin kysymyksiin, myös globalisaatioon. "Maailmanlaajuinen yhteistyö on tuonut metsäntutkijoille mielenkiintoisia haasteita, matkojakin, myös minulle, mutta paljon muutakin."

Alhainen kantohinta johtaa metsien hävitykseen

"Sosialistisessa metsätaloudessa valtio määrittää hallinnollisesti kantohinnat, ja se johtaa säännönmukaisesti alihinnoitteluun. Otan muutaman esimerkin. Afrikassa keskimääräinen kantohinta on ollut noin 1 \$/m³, Venäjällä samaten, joskin viime aikoina sitä on nostettu 4 dollariin. Kanadassa, joka myös on merkittävä sosialistisen metsätalouden harjoittaja, hinta on keskimäärin 9 \$/m³.

Miksikö hinta pidetään näin matalalla? Siksi, että siinä on korruption rahoituksen päärahalähde. Kun kantohinta on alhainen ja vientihinta rajalla tai satamassa maailmanmarkkinahinta, se jättää valtavan pelivaran niin suurille voitoille kuin korruptiolle."

Palo toki myöntää, ettei Kanadan alhaista kantohintatasoa tule laskea korruption syyksi, vaan "siellä alhaista hintatasoa pidetään siksi, että se kannustaisi kotimaista metsäteollisuutta investoimaan omaan maahan ja että näin luotaisiin työllisyyttä ja taloustoimintaa. Mutta se johtaa siihen ongelmaan, että on vaikea motivoida metsätalousinvestointeja. Vaikka Kanadassa on yksityismetsiä vain 6 %, niitä on kuitenkin kaksi kertaa Suomen yksityismetsien määrä. Mutta ne joutuvat kärsimään sosialistisen metsätalouden ongelmasta: valtion metsät määräävät kantohintatason, joten mikään ei kannata yksityismetsissäkään", Matti nauraa. Hän sai tästä lausumastaan hiljattain runsaasti julkisuutta Kanadan lehdistössä, ja hänen väittämänsä yritettiin kiistää ministeritasoa myöten. "Heillä säilyy kuitenkin ongelmana USA:n langettamat tuontitullit sahatavaralle. Tukkien kantohinnoittelu antaa epäreilun kilpailuedun kanadalaisille sahoille yhdysvaltalaisiin sahoihin verrattuna." Miten sitten päästä eroon korruptiosta ja metsien alihinnoittelusta? "Ei se ole helppoa. Pekka Patosaaren johtama YK:n metsäfoorumi on yrittänyt aikaan saada maailman metsäsopimusta. Lisäksi foorumi on laatinut maiden hallituksille noin 200 toimenpidesuosituksen kestävä metsätalouden turvaamiseksi.

Ympäristöjärjestöillä ylikansallinen valta

Metsämiehet pyrkivät Matin mukaan panemaan maatalouden syylliseksi metsäkatoon, koska noin 80 % hävitetyistä metsistä käytetään maatalouden tarpeisiin.” Mutta sehän on vain seuraus metsäammattilaisten toiminnasta. Kun metsät alihinnoitellaan, kaikki muu taloustoiminta metsämaalla tulee kannattavammaksi kuin metsätalous, eli kestävän metsätalouden vaihtoehtoiskustannus nousee alhaisilla puunhinnoilla liian korkeaksi.”

Mutta eikö kantohintojen nosto lisää metsien hävitystä entistä enemmän, sehän tietäisi omistajalle runsaampaa rahantuloa? ”Näin voisi äkkiä ajatella, mutta otetaanpa esimerkki vaikka Suomesta. Nousevat kantohinnat johtivat metsänhoidon parantumiseen. Arvonnousulla on kaksi vaikutusta: metsäkato supistuu ja puuta tuhlataan vähemmän sekä se motivoi metsäinvestointeihin. Meillä korkeat kantohinnat ovat tehneet metsätalouden kannattavaksi, toisaalta se on pakottanut teollisuutta nostamaan jalostusastettaan.”

Matti toki myöntää, että sosialistisen metsätalouden maissa järjestely edellyttäisi metsänomistuksen muuttamista, ”sekin hallitusti, ei yhden yön yksityistämisellä. Mutta myös laittomien hakkuitten ongelma vähenisi”.

Hän ihmettelee, miksi ympäristöväki ei tätä ymmärrä eikä tue. ”Ympäristöekonomistitkin haluavat hinnoitella vain metsän muita kuin puuntuotannon arvoja. Biodiversiteettia, hiilen sitomista, lääkekasveja, mutta juuri kukaan ei ole vaatimassa puulle markkinahintaa!”

Ympäristöjärjestöjen aktiivisuus tropiikin metsäkatoa kohtaan näyttää selvästi laimentuneen. Miksi?

”Ympäristöjärjestöt saivat aikaan ”Tropical Forestry Action Program’in” vuonna 1985 sekä 1990-luvun alussa FSC-sertifiointijärjestelmän, joka oli alkujaan tarkoitettu trooppisiin metsiin. Lisäksi he olivat erittäin aktiivisia Rion ympäristö- ja kehityskonferenssin aikaansaamisessa, siellähän metsäkato ja metsäasiat olivat vahvasti esillä.

Mutta sen jälkeen, ehkä rahoitussyistä, he suuntasivat huomionsa pohjoisiin havumetsiin. Toki he ovat vielä huolissaan tropiikin metsistäkin, mutta kansainvälisessä mediassa he esiintyvät, ikään kuin tropiikin metsäkato olisi poistunut ongelma. Havumetsien vähemmille ongelmille löytyy maksajia!”

Palon Matti Lepistön ”torpan” pihalla Toholammin Riutan kylässä. Matti osti vaimonsa Anne-Marien kanssa talon seitsemän vuotta sitten ja he ovat peruskunnostaneet 150-vuotiaan hirsirakennuksen suurella työllä. Matin isovanhemmat, ”tummu ja tuora”, olivat ostaneet talon vuonna 1900 ja viimeksi siinä asui Matti Lepistö, Matin eno, kansanedustaja, viisinkertainen ministeri ja tunnettu mies myös metsäasioissa.

Tässä yhteydessä Matti ei voi olla hämmästelemättä ympäristöjärjestöjen vallan kasvua.

”Mitentyhjistä voidaan luoda tämmöinen poliittinen ja taloudellinen valta, jonka voima yltää

kansallisten hallitusten ja globalistettujen yhtiöiden yläpuolelle. 30 vuotta sitten Greenpeace'illä oli yksi toimisto Vancouverissa ja kaksi työntekijää, nyt jäseniä 8 miljoonaa ja järjestöllä on omat laivastot ja lennostot! Lähtökohtana on ollut globaalien ympäristöongelmien syntyminen ja niiden tunnetuksi tekeminen. Media ja viestintäteknologia ovat olleet välttämättömiä liittolaisia. Järjestöthän ovat lähes poikkeuksetta eri mieltä kuin kansalliset hallitukset tai isot firmat, niin se luo medialle herkullisen tilanteen. Oli se totta tai ei, se uutisoidaan. Ilman mediaa ei olisi näin vaikutusvaltaisia ympäristöjärjestöjä.”

Suomen metsäsektori suuressa murroksessa

Matti Palon mielestä Suomen metsäsektorilla eletään suurinta murrosta sitten 1800-luvun loppupuoliskon. ”Kyse on metsäsektorin tulevaisuudesta. Jos meillä ei investoida enää metsäteollisuuteen ja jos puun tuonti jatkuvasti kasvaa, niin edessä on kantohintojen alentuminen ja puuntuotantoon perustuvan metsätalouden kriisi. Samantapainen kuin Japanissa. Siellähän puun valtava tuonti on ollut romuttamassa maan metsätalouden kannattavuuden. Siellä metsien omistusrakenne on hyvin samankaltainen kuin meillä, puuston määrä on noin kaksinkertainen, lähes 4 mrd. kuutiometriä, puunkorjuuolosuhteet ovat tosin hieman vaikeat, mutta hoidettavissa. Kuitenkin siellä metsäteollisuuden 100 miljoonan kuution käytöstä 80 miljoonaa on tuotu hakkeena tai pyöreänä puuna, ainoastaan 20 milj. m³ on ostettu kotoa. Reaaliset kantohinnat ovat olleet 1960-luvulta lähtien alenemassa, kun taas meillä ihan viime vuosiin saakka hinnat ovat olleet trendinomaisessa nousussa. Lisäksi pitää muistaa, että suuri osa Japanin tuonnista on lähtöisin sosialistisen metsätalouden maista. Tämä on romuttanut Japanin metsätalouden kannattavuuden. Minusta samat globalisoitumisnäkyvät ovat uhkaamassa Suomea.”

Toisaalta samainen globalisaatio on tarjonnut metsäteollisuudelle Suomea kannattavampia investointimahdollisuuksia ulkomaille, Matti myöntää. ”Harmi vaan, että yhtiöiden omistus on siirtynyt niin paljon ulkomaille.”

Palo katsoo, että metsäammattilaiskunnan pienuus ja sen ”sisäänlämpiävyys” ovat osasyynä siihen, että Suomessa metsäväen sopeutuminen tähän suureen muutokseen on ollut vaikeaa. ”Metsäammattikuntamme on ollut pitkään omissa oloissaan ja kansainvälinen vuorovaikutus on ollut vähäistä. Ei osata keskustella toisten ammattipiirien eikä varsinkaan toisinajattelevien kanssa.”

Matin mielestä tämä näkyy selvimmin juuri näissä metsäympäristöasioissa. ”Perinteinen kestävä metsätalouden paradigma on ollut pitkäikäinen, 200 vuotta sitten lähinnä Saksasta alkunsa saanut. Vasta 1990-luvulla tapahtui tämän vahvan metsätalousparadigman vaihtuminen toiseksi, kun siirryimme kestävästä puuntuotannosta kestävään metsäekosysteemin hoitoon ja käyttöön. Tämä muutos, niin vaikea kuin se on ollutkin, on omaksuttu jo pitkälle Suomen metsätaloudessa, mutta on siinä vielä jonkinlaisen sisällissodan piirteitä, etenkin kun aloite muutokseen on tullut ympäristöjärjestöiltä.”

Ihmisten tunteminen ja käsittely tärkeää

Matti Palo, joka osallistui elokuussa IUFRO:n (metsäntutkijoiden kansainvälinen järjestö) kokoukseen Australiassa, kertoo erään amerikkalaisen siellä pitämästä esitelmästä, jossa käsiteltiin metsäpolitiikan uusia suuntauksia Yhdysvalloissa. ”Hän totesi hyvin, että kun aikaisemmin kestävässä puuntuotannossa tultiin toimeen metsäekonomian ja -politiikan tutkimuksella, nyt tarvitaan niiden ohella antropologiaa, politologiaa, sosiologiaa, psykologiaa, etiikkaa, ympäristöekonomiaa sekä maisema- ja suojeluekologiaa. Se vaatii aivan uudenlaista avautumista metsäammattikunnalta, koska kaikki viisaus ei tule metsäntutkijoilta.”

Matti myös muistuttaa maineikkaan metsäekonomistin Jack Westobyn toteamuksesta: ”Moni luulee, että metsätaloudessa on tärkeintä tuntea puut ja käsitellä niitä, mutta tärkeämpää on ihmisten käyttäytymisen tuntemus ja oikea käsittely. Toivottavasti tämä aspekti on otettu huomioon myös metsäopetuksessa. Luulen, että suuret metsäyhtiöt ovat ainakin tämän tajunneet.”

Suomessa panostetaan metsäntutkimukseen suhteellisesti ehkä enemmän kuin missään muualla. Määrää on, mutta onko myös laatua? Matti Palo katsoo olevansa jäävi asiaa arvostelemaan, ja viittaa mm. Metlasta tehtyyn kansainväliseen arviointiin sekä Silva Fennican saamaan korkeaan vaikuttavuusindeksiin. ”Tutkimuksen laatua on vaikea mitata, ehkä jonkinlainen osviitta on sekin, että Australian kokoukseen osallistui Suomesta peräti 70 tutkijaa, ja aika moni heistä piti esitelmän tai esitteli tietotaulun.”

Kysymystä, onko metsien sosioekonominen tutkimus asiaa vai ajanvietettä, Matti Palo pitää jossain määrin loukkaavana. ”Kai se on tulkittava niin, ettei metsäteollisuus koe hyötyneensä niistä tutkimustuloksista.” Hän luettelee koko joukon metsäekonomisia ja -poliittisia tutkimuksia ja muita hankkeita, jotka hänen mielestään ovat olleet hyödyllisiä myös teollisuudelle. Niiden joukossa on myös vuonna 1996 toteutettu yksityismetsälain uusiminen, jonka käynnistäväksi voimaksi Matti itse tunnustautuu. ”Se että lakiin saatiin talouskäytön ohella myös metsien ekologinen ja sosiaalinen kestävyys, palvelee suuresti myös metsäteollisuutta, sen yhteiskuntamainetta.”

Matti Palo toimi viime vuoden vierailevana ympäristöpolitiikan professorina Soulin kansallisessa yliopistossa Etelä-Koreassa, jossa metsäopetusta annetaan 12 yliopistossa, vaikka maassa on metsiä vain 4 milj. hehtaaria ja vuotuinen hakkuumäärä 2 milj. M3. ”Hieman vaikea ymmärtää, miten kaikki metsänhoitajat ja metsäteollisuusinsinöörit työllistyvät. Kuten Yhdysvalloissa, Etelä-Koreassakin metsäpuolen ja metsäteollisuuden opetus tapahtuu samassa tiedekunnassa, esimerkiksi Soulin metsätiedekunnassa oli molemmilla kahdeksan professuuria.” Palon mielestä Etelä-Korean nousu Korean sodan jälkeen merkittäväksi

teollisuusvaltioksi on todellinen ihmetarina. ”Ja yleensäkin voi vain hämmästellä, miten tällainen pieni maa on pystynyt sinnittelemään itsenäisenä kahden suurvallan välissä. Ilmeisesti he ovat olleet naapureitaan fiksumpia. Hyvän esimerkin voi ottaa aakkosista. Aikaisemmin Koreassa käytettiin kiinalaisia merkkejä, joita on yli 100 000. Korean kuningas Sejong Suuri määräsi vuonna 1444 maan viisaat luomaan järjestelmän, jolla koko kansa oppisi lukemaan. Tulokseksi saatiin 24 merkin aakkoset, jotka ovat edelleenkin käytössä! UNESCO on pitänyt aakkoston luomista niin merkittävänä kulttuuritekona, että on julistanut sen yhdeksi Maailman kulttuuriperintökohteeksi. Etelä-Korea on luonut myös metsätalousihmeen: Korean sodassa hävitetyt metsät on kolmessa vuosikymmenessä jälleenmetsitetty ja missään toisessa yhtä tiheään asutussa maassa ei ole niin korkeaa (63 %) metsäisyyttä.” – Tähän oli tarkoitus saada kuva Etelä-Korean metsistä, mutta teknisistä syistä joudumme vielä kertaalleen turvautumaan Matin kuvaan.

Ympäristökiistat eivät lopu

Metsänhoidossa ja puunkorjuussa viimeisten 15 vuoden aikana tapahtunut muutos on Matin

mielestä hänen uransa suurimpia hämmästyksen aiheita. ”Mistä löytyi se voima näille ympäristöjärjestöille muuttaa metsien käsittely tyystin Suomessa? Eihän metsälakikaan olisi uudistunut, ellei teollisuus olisi ollut sen takana, ja edelleen, ilman ympäristöjärjestöjen painostusta teollisuus tuskin olisi muuttanut metsänhoidollisia linjauksiaan.”

Matti kuitenkin tähdentää, ettei metsien ”vihreä vallankumous” ole Suomessa pelkkää retoriikkaa tai paperille laitettuja lakeja ja ohjelmia. ”Muutos näkyy myös luonnossa. Ja varmasti ostomiestenkin jokapäiväisessä elämässä, kun aina pitää varmistaa, ettei leimikossa vaan ole liito-oravan papanoita!”

Matti Palo pitää väistämättömänä, että metsien ympäristöongelmia ilmenee myös tulevina vuosina. ”Ympäristöjärjestöjen elämänlankahan on siinä, että niillä riittää kritisointavaa. Kun yksi homma saadaan hoidettua, uutta ollaan vaatimassa. Entistä isompi osuus Suomen metsistä tullaan suojelemaan, eriasteisesti.”